

Marit Thorseth Grevskott

Nettverksarbeid i barnevernet

Networking in child welfare work

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid

Mai 2021

Marit Thorseth Grevskott

Nettverksarbeid i barnevernet

Networking in child welfare work

Bacheloroppgave i Sosialt arbeid
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

SAMMENDRAG

Barnevernet har et viktig ansvar om å ivareta barns oppvekst- og levevilkår. Barn er en sårbar gruppe som blir sterkt påvirket av omgivelsene. Dette er noe av grunnen til at å arbeide med barnets nettverk kan spille en viktig rolle i barnevernsarbeidet. Barnevernsarbeid har gått fra en individorientert tilnærming til å forstå barn som en del av et system. Det er en sterk tro på at det ligger ressurser i nettverket til barnet blant barnevernsarbeidere, men det oppleves ikke like enkelt å benytte seg av det i praksis. Forskning viser mange muligheter og positive resultater fra nettverksarbeid, men det viser også at nettverksorienterte tilnærminger er vanskelige å implementere som en reell praksis i barnevernet. I denne oppgaven går jeg i dybden på hvilke muligheter og begrensninger som finnes ved dagens nettverksarbeid. Jeg trekker også inn to nettverksorienterte metoder, *familieråd* og *nettverksmøter*, for å konkretisere og eksemplifisere nettverksarbeid i barnevernet. Det er viktig med en implementering fra ledelse- og systemnivå for en reell praksis av nettverksarbeid i barnevernet.

ABSTRACT

Child welfare services have an important responsibility when it comes to children's living conditions. Children are a vulnerable group, which is easily affected by their surroundings. This is why it's very important to include the child's network in the child welfare work. The child welfare work has had a change from an individual vision on their work, to a bigger understanding of the importance of seeing the children as a part of a system. Child welfare workers strongly believe in the resources that lie in the children's network, but find it challenging to take advantage of this in their work. Research can tell us that there are many opportunities by including children's network, but it can also tell us how challenging it is to implement this to the actual work. In this task I will look deeper into the opportunities and challenges by using networking in child welfare. I will look into two different network-oriented methods, called *familieråd* and *nettverksmøter*, to make it more concrete and to exemplify networking in the child welfare work. It is important that the implementation of networking comes from the system and the management, to make it an actual practice in the child welfare work.

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	0
ABSTRACT	0
1.0 INNLEDNING	2
1.1 INTRODUKSJON AV PROBLEMSTILLING.....	2
1.2 OPPGAVENS OPPBYGGING	3
2.0 METODE	3
2.1 SØKEPROSESSEN OG KILDEKRITIKK	3
2.2 FORFORSTÅELSE	4
3.0 TEORI OG LITTERATUR.....	5
3.1 SOSIALT NETTVERK OG NETTVERKSARBEID	5
3.2 SOSIAL KAPITAL.....	6
3.3 SENTRALE ASPEKTER INNEN NETTVERKSARBEID.....	6
3.3.1 Brukerens og nettverkets kompetanse.....	6
3.3.2 Brukermedvirkning.....	7
3.3.3 Helhetssyn.....	8
3.4 SENTRALE METODER AV NETTVERKSARBEID I BARNEVERNET	9
3.4.1 Familieråd	9
3.4.2 Nettverksmøte.....	9
4.0 DRØFTING.....	10
4.1 FRA INDIVIDORIENTERT TIL MER NETTVERKSORIENTERT.....	11
4.2 FRIGJØRE RESSURSER/HJELP TIL SELVHJELP	13
4.3 KRITISK BLIKK PÅ FAMILIERÅD I DAGENS BARNEVERN.....	14
4.3.1 Deltakelse for barnet.....	14
4.3.2 Høyt konfliktnivå og familieråd	16
4.3.3 Tilrettelegging.....	17
4.4 FOR OG ETTERARBEID I NETTVERKSARBEIDET	18
4.4.1 Videreutdanning innen nettverksmøter.....	18
4.4.2 Reell implementering.....	20
4.4.3 Motstand mot det ukjente.....	21
4.5 AVSLUTTENDE DRØFTINGER.....	21
5.0 AVSLUTNING.....	23
BIBLIOGRAFI.....	24

1.0 Innledning

1.1 Introduksjon av problemstilling

I denne oppgaven har jeg sett nærmere på hvilken rolle nettverksarbeid kan ha for kvaliteten på barnevernets arbeid. Målgruppen har derfor vært alle som kan være i hjelpetiltak under barnevernet. Dette vil være alle barn opp til 18 år, og mulig opp til 25 år med samtykke fra barnet. (Barnevernloven, 1993, § 1-3).

Inkludering av familie og nettverk har lenge blitt ansett som viktig, men det er den siste tiden det har fått en større oppmerksomhet. I 2018 sa barneministeren at det ville komme et linjeskifte for barnevernet, som omhandlet en større involvering av familie og nettverk (Regjeringen, 2018). Barn, og spesielt små barn påvirkes mye av nettverket rundt seg. Familien spiller blant annet en stor rolle i barns nettverk, og er den delen av nettverket som har størst påvirkning på barnets livssituasjon (Fyrand, 2016, s. 77). Hvilken rolle har nettverksarbeid i barnevernet, og hvilke muligheter kan nettverksarbeid gi for hjelpearbeidet? Noe av bakgrunnen for mitt valg av tema kommer fra min praksis i barnevernet. Der fikk jeg vekket en interesse for nettverksarbeid og hvordan det kan gi en høyere kvalitet på arbeidet. Gjennom praksisperioden min ble jeg nysgjerrig på om det ligger ressurser i familie og nettverk som vi ikke er gode nok til å benytte oss av. Kan hyppigere inkludering av nettverket bidra til å bedre barnets hjelp fra barnevernet? Hvis dette er tilfelle vil nettverksarbeid spille en sentral rolle i kvaliteten og effektiviteten på arbeidet barnevernet gjør, og er naturligvis også svært sentralt innenfor sosialt arbeid. Barn er en sårbar gruppe i samfunnet, og det er viktig med god hjelp så tidlig som mulig, fordi dette kan ha en avgjørende effekt på barnets helse og utvikling i fremtiden (Lemjan, 2015, s. 255). Problemstillingen min er derfor:

Kan nettverksarbeid høyne kvaliteten på barnevernets arbeid?

For å svare på problemstillingen min har jeg sett på nettverksarbeid i sammenheng med metoder som anvendes i barnevernet, og de sentrale dimensjonene og verdiene i nettverksarbeid. Jeg har knyttet dette opp mot arbeid med barn i barnevernet, og sett på noen nettverksorienterte metoder som er sentrale for barnevernsarbeidet. Dette har jeg gjort fordi nettverksarbeid er et vidt begrep som kan omfatte mye, og ved å se på disse metodene blir det mer konkret. Metodene jeg har valgt å trekke frem er *familieråd* og *nettverksmøter*.

1.2 Oppgavens oppbygging

Oppgaven inneholder fem kapitler. I innledning introduseres oppgavens tematikk og problemstilling, pluss oppbygging av oppgaven som beskrives i dette avsnittet. Metoden utgjør det andre kapitlet, der det gjøres rede for utvalg av litteratur og søkeprosessen for oppgaven. Her ser jeg også på fordeler og ulemper med det utvalget jeg har gjort, og er kildekritisk ovenfor utvalget mitt. Tredje kapittel omfatter begrepsavklaring og teori om nettverksarbeid. Her beskrives også metodene jeg har valgt å se nærmere på innen nettverksarbeid, som blir drøftet senere i oppgaven. I fjerde kapittel kommer hoveddelen, drøftingen, hvor jeg ser på både muligheter og begrensninger ved nettverksarbeid. Dette drøfter jeg i lys av ulike undertemaer og forskning som har blitt gjort innenfor nettverksarbeid i barnevernet. I avslutningen oppsummerer jeg de viktigste elementene i oppgaven og gir et kort og oppsummerende svar på problemstillingen min.

2.0 Metode

For å skrive denne oppgaven har jeg fulgt NTNU sine retningslinjer for bachelor i Sosialt arbeid 2020. Det kommer til å være en teoretisk oppgave, som baserer seg på tidligere forskning, lærebøker og annen litteratur. Jeg kommer til å legge frem og begrunne hvordan jeg har valgt ut litteraturen for oppgaven, og hvordan min søkeprosess har vært for å finne relevante og nyttige kilder.

2.1 Søkeprosessen og kildekritikk

Gjennom min søkeprosess har jeg tatt i bruk Oria som søkemotor, og plattformen Idunn for å finne fulltekst av artikler. Jeg har også sett på litteratur og pensum fra NTNU-emnet BSA2005 *Samfunns- og nettverksarbeid*.

Før jeg begynte litteratursøkingen min fant jeg frem til noen nøkkelbegreper innen temaet mitt, som jeg anvendte i søkeprosessen min (Dalland, 2020, s. 150). Mine søkeord, enten kombinert eller alene, har vært «nettverksarbeid», «sosialt nettverk», «nettverk», «barnevern», «bronfenbrenner», «sosialt arbeid», «barn», «familieråd», «medvirkning», «brukermedvirkning», «åpen dialog» og «nettverksmøter». Dette ga meg mange treff, og mye relevant lesestoff.

I prosessen min med utvelgelse av litteratur har jeg lagt til grunn noen kriterier for å begrense og kvalitetssikre søkingen min. Dalland (2020) er opptatt av en strukturert litteratursøking som metode for å vurdere kildene som skal anvendes, nemlig at man begrenser søkingen for å ikke drukne i informasjon (Dalland, 2020, s. 152). Jeg vil bruke artikler som er fagfellevurderte for å sikre kvaliteten på artiklene. I tillegg har jeg avgrenset med ulike kombinasjoner av søkeord, og brukt kilder som er nyest mulig for at de skal være relevante for dagens bilde. Siden det ikke er så mye forskning innen dette feltet i forhold til barn og unge kan noen av kildene jeg bruker strekke seg noe tilbake i tid. Barnevernet og barnevernsarbeidet kan ha forandret seg noe siden den gang, men de sentrale funnene og diskusjonen har fortsatt relevans.

Jeg fikk mange treff på mine søk, men det var mye som ikke var relevant for akkurat mitt tema. Det var derfor oversiktlig å finne frem til kildene som var av relevans ved å se på overskrifter, og jeg fikk ekskludert mange artikler gjennom å se på overskriftene. Deretter leste jeg sammendragene til de artiklene med relevante overskrifter. Dette ga meg igjen en bedre innsikt i om artiklene var videre relevant for oppgaven. Etter å ha ekskludert et stort utvalg, leste jeg grundigere igjennom de artiklene jeg satt igjen med. Dette gjorde at jeg fikk en god oversikt da jeg begynte å skrive og utforme oppgaven min, og lett kunne anvende artiklene som var aktuelle for de ulike temaene jeg skrev om.

Jeg har også anvendt kjedesøk. Det betyr at jeg har søkt meg frem til en kilde, og sett igjennom litteraturlisten til denne relevante kilden, for å finne mer relevant litteratur innen temaet. Disse har jeg igjen søkt opp i databasen Oria, og sjekket om er fagfellevurderte. Gjennom litteratur letingen min har det kommet ganske tydelig frem at både Fyrand og Horverak er to sentrale forskere innen nettverk og nettverksarbeid. De blir ofte referert til i artiklene jeg har funnet, og har også skrevet bøker om temaet. Derfor er de naturligvis også sentrale kilder i min tekst.

2.2 Forforståelse

Min forforståelse for nettverksarbeid kommer fra min praksis hos et hjelpetiltak under barnevernet. Her fikk jeg et veldig positivt inntrykk av nettverksarbeid, spesielt gjennom nettverksmøter og åpen dialog. Jeg så gode resultater, og opplevde mange tilbakemeldinger om at barna og familien følte de endelig ble hørt. Dette gjorde meg også nysgjerrig på hvor

mye nettverksarbeid blir brukt i barnevernet generelt, siden jeg opplevde at ulike tiltak jobbet forskjellig når det gjaldt nettverk. Jeg har også fått en veldig sterk tro på en mer ressursorientert tilnærming kontra en problemorientert tilnærming til hjelpearbeidet. Dette stammer også fra egne erfaringer i livet, hvor jeg har erfart at tankesett og holdninger overfor en situasjon kan ha en enorm innvirkning på resultatet.

Min forforståelse vil kunne påvirke mine tanker og holdninger ovenfor nettverksarbeid. Dette gjelder også mine beskrivelser og mine diskusjoner i oppgaven, men jeg vil etterstrebe å få et mer nyansert syn på nettverksarbeid. Jeg ønsker å utforske både muligheter og utfordringer med nettverksarbeid, og jeg ønsker å bli mer reflektert når det gjelder dette temaet.

3.0 Teori og litteratur

Når det gjelder teori rundt nettverk kommer jeg hovedsakelig til å ta utgangspunkt i Fyrand (2016) og Horverak (2009). Det vil være noe begrepsavklaring, men hovedsakelig vil dimensjonene og verdiene i nettverksarbeid bli beskrevet. Jeg vil også gå inn på mine to utvalgte metoder, familieråd og nettverksmøter.

3.1 Sosialt nettverk og nettverksarbeid

Nettverksarbeid kan brukes i mange ulike sammenhenger og har ikke én klar definisjon. Det handler i hovedsak om hvilke relasjoner mennesker har, og hvilken betydning dette har for den enkelte. Menneskers nettverk, og samarbeid med en person sitt sosiale nettverk, er et hovedfokus (Fyrand, 2016, s. 222). Når en bruker får mobilisert nettverket sitt til å møtes i hjelpearbeidet kaller man det for nettverksarbeid (Emaus et al., 2016, s. 98).

Begrepene sosialt nettverk og nettverksarbeid kan ofte bli brukt litt om hverandre. Innen begrepet sosialt nettverk er samhandlingen mellom mennesker det mest sentrale (Fyrand, 2016, s. 25-28). Begrepet sosialt nettverk kan defineres ved å se på relasjonene mellom mennesker. Det blir et nettverk når relasjonene mellom flere mennesker er koblet sammen på en eller annen måte, og gjennom dette knytter mennesker til hverandre. Disse tilknytningene kan være forskjellige. De kan ha ulik styrke eller betydning og de kan være indirekte eller direkte. Nettverk vil dermed være et sett med ulike relasjoner. Det går an å se på aktørene i nettverket som punkter og relasjonene som linjer mellom punktene (Fyrand, 2016, s. 28).

Hovedforskjellen mellom begrepene nettverksarbeid og sosialt nettverk vil derfor være at begrepet nettverksarbeid fokuserer på det sosiale nettverket i hjelpearbeidet, og ikke kun sosialt nettverk som fenomen. Sosialt nettverk er derfor naturlig et begrep som blir anvendt innenfor nettverksarbeid. Gjennom denne oppgaven vil jeg hovedsakelig anvende nettverksarbeid som overordnet begrep for samarbeid med brukerens nettverk i barnevernsarbeidet.

3.2 Sosial kapital

Begrepet sosial kapital blir også aktuelt når vi snakker om sosiale nettverk og nettverksarbeid. Sosial kapital handler om at ved å være en del av ulike sosiale nettverk følger det med en form for ressurs gjennom de andre medlemmene i nettverket. Om en har mulighet til å mobilisere slike ressurser fra et nettverk har en sosial kapital. Når denne sosiale kapitalen er ulikt fordelt i samfunnet, vil sosiale ulikheter gjennom dette reproduseres (Haug & Horverak, 2009, s. 78). Bourdieu er en kjent teoretiker når det kommer til kapitalbegrepet, men hadde ikke noe særlig fokus på barnet. (Haug & Horverak, 2009, s. 80).

Alle arenaene som barn er en del av vil påvirke det sosiale nettverket til barnet. Barn, og spesielt små barn, vil være en del av flere mikrosystemer hvor familie og andre omsorgspersoner vil være en essensiell inngang for barnets tilgang til disse ulike nettverkene. Her vil det være viktig å styrke relasjonene og kontakten mellom barnets mikrosystemer. Haug og Horverak (2009) benytter seg av Bourdieus feltbegrep for å forklare hvordan styrking og kontakt mellom feltene barnet er en del av vil kunne ha en styrkende effekt på den sosiale kapitalen til barnet (Haug & Horverak, 2009, s. 80-81). Bugge (2002) mener Bourdieus kapitalbegrep kan forstås som makt. Sosiale ulikheter, er ulik tilgang på de forskjellige kapitalene (Bugge, 2002, s. 224-225). At barnet får en styrket sosial kapital gir dem en form for makt, og handlingsrommet deres kan bli utvidet (Haug & Horverak, 2009, s. 81). Noe som igjen vil kunne føre til en økt brukermedvirkning for barnet.

3.3 Sentrale aspekter innen nettverksarbeid

3.3.1 Brukerens og nettverkets kompetanse

Nettverksarbeid har et grunnsyn som er opptatt av at brukeren selv og brukerens sosiale- og profesjonelle nettverk alle sitter på hver sin kompetanse (Sørli, 2011, s. 18). Det er med

andre ord tre parter som utfyller hverandre, og alle disse tre partene har egen kompetanse og egne ressurser som de andre partene ikke innehar. Dette kalles for de tre kompetansesystemene, som er bruker, nettverk og de profesjonelle (Fyrand, 2016, s. 141). Brukeren selv får en kompetanse gjennom å være den som opplever problemet, og som har kunnskap om hvordan dette påvirker en selv. Dette vil over tid gi brukeren erfaringskompetanse om hva som fungerer og hjelper, og hva som ikke gjør det. En kan si at brukeren er en slags ekspert på seg selv, og sitter derfor inne med en utrolig viktig kompetanse (Fyrand, 2016, s. 141-142). I nettverksarbeid kommer man derfor frem til beslutningene omkring brukeren i samarbeid med brukeren selv. Her vil brukerens opplevelse og forståelse av egne problemer være utgangspunktet for samtalene mellom alle i nettverksarbeidet (Emaus et al., 2016, s. 99). Det sosiale nettverket har kunnskap knyttet til at de har en kjennskap og relasjon til brukeren. De kan ha erfart, påvirket og ha kjennskap til hvordan problemsituasjonen har utviklet seg. De har også ressurser direkte eller indirekte gjennom nettverk som kan mobiliseres, og trekkes inn i løsningen av problemet. Til slutt har de profesjonelle sin ekspertise og kunnskap innen den lidelsen og det problemet brukeren står ovenfor, og innen hvordan dette kan løses. Denne kunnskapen er basert på både profesjonell praksis og forskning (Fyrand, 2016, s. 142).

3.3.2 Brukermedvirkning

De ulike metodene innen nettverksarbeid har sterkt fokus på medvirkning, og at bruker, familie og nettverk skal være aktivt deltakende i prosessen med å komme frem til tiltak (Haug & Horverak, 2009, s. 81). Ulike metoder innen nettverksarbeid, som blant annet nettverksmøter, kan styrke brukerens reelle brukermedvirkning (Starckjohann et al., 2015, s. 150). Denne grunntanken om å inkludere brukerens og nettverkets kunnskap går parallelt med begrepet brukermedvirkning. Brukermedvirkning er også et sentralt aspekt innen nettverksarbeid, og er av stor betydning for barnevernsarbeidet og utviklingen innen dette feltet. Begrepet er knyttet nært opp mot familie- og nettverkstilnærminger. (Sørli, 2011, s. 6).

Brukermedvirkning handler om at brukerne skal få medvirke og ha innflytelse på sin egen sak, og avgjørelser som angår dem. Det innebærer en sterk tro på at brukere gjennom medvirkning i egen sak kan oppnå myndiggjøring, som vil ha positiv innvirkning på deres selvtillit, tro og motivasjon for å endre seg. (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s.106-109). Brukermedvirkning er et begrep som stadig får mer fokus i hjelpearbeid og sosialt arbeid. Det har med årene også blitt en større forankring juridisk for retten til å delta for brukere.

(Starckjohann et al., 2015, s. 155-158). Barns rett til å medvirke i saker som angår dem er nedfelt i artikkel 12 i Barnekonvensjonen (FNs barnekonvensjon, 1989), samt flere steder i norsk barnevernslov (Barnevernloven, 1992). Dette indikerer et sterkt ønske om og behov for brukermedvirkning i barnevernet.

For at barns medvirkning skal være meningsfull, må den sees på med et prosessuelt syn. Det vil si at barna må få fortløpende informasjon om saken sin, og få mulighet til å komme med innspill og bidra som en del av beslutningen (Ellingsen et al., 2014, s. 115). Det vil derfor ikke holde med en eller to samtaler med barnet, de må være inkludert hele veien. I nettverksarbeid er man opptatt av å finne frem til beslutninger sammen med barnet, og nettverksarbeid kan være mer enn selve møtene med nettverket. Det kan omfatte samtaler både i forkant av møter, og i etterkant. Det er også vanlig å ha flere enn kun ett møte med nettverket. (Emaus et al., 2016, s. 99).

3.3.3 Helhetssyn

Alle individer fungerer som en del av en helhet. Et viktig aspekt med nettverksarbeid er derfor også å se helheten rundt mennesker. Man må se hvert enkelt individ opp mot de sosiale relasjonene og de gruppene personen er en del av (Fyrand, 2016, s. 24). Et sosialt nettverk kan forstås som et system hvis relasjonene er sterke og varige, og avgrenser seg fra omverden. Her kan systemteori hjelpe oss med å forstå rammene for samhandlingene som foregår i systemene. Et system har enkeltdeler, men er også en helhet som ikke kan forstås alene. Disse enkeltdelene må sees i forhold til helheten og motsatt, og disse forholdene mellom enkeltdeler og helhet er det sentrale i systemteori (Fyrand, 2016, s. 35). Disse sosiale systemene kan igjen være på ulike nivåer. Innen systemteori er det vanlig å anvende tre nivåer kalt mikronivå, mesonivå og makronivå, som kommer fra Bronfenbrenners bioøkologiske utviklingsmodell. (Fyrand, 2016, s. 40) Mikronivå er de nærmiljøene rundt barnet, mens mesonivå er samspillene mellom de ulike miljøene barna er en del av. Makronivå omhandler de strukturene i samfunnet som indirekte påvirker barnet. Modellen handler i korte trekk om hvordan barns utvikling påvirkes av de sosiale systemene og miljøene rundt dem. Det er en måte å dele inn vår sosiale verden på, slik at vi lettere skal kunne forstå den. Modellen har en tydelig sammenheng med nettverksorienterte tilnærminger fordi den fokuserer på samhandlingen og relasjonene mellom individer (Fyrand, 2016, s. 40-41). Et eksempel på et mikrosystem kan være familie og dine nærmeste, mens mesosystem kan være forholdene

mellom mikrosystemene dine. For eksempel er foreldre og skole to ulike mikrosystemer, som interagerer med hverandre. Det utgjør barnets mesonivå.

Når vi snakker om det helhetlige synet er det viktig å også trekke inn det profesjonelle nettverket. Et barn som har tiltak i barnevernet har gjerne en del flere profesjonelle aktører utenom barnevernet, som blant annet lærer, helsesøster, en politimann, legen eller psykologen. Her kan det være viktig å trekke inn samarbeidet mellom de ulike profesjonelle aktørene rundt brukeren, som også er en del av nettverket. Helhetssynet innen nettverksarbeid omfatter altså også et fokus på bedret samarbeidet mellom de forskjellige tjenestene, som et virkemiddel for bedre helhetlig hjelp for barnet (Starckjohann et al., 2015, s. 150).

3.4 Sentrale metoder av nettverksarbeid i barnevernet

3.4.1 Familieråd

Familieråd er en arbeidsmodell som ble utviklet på grunnlag av et ønske om at brukerne i barnevernet skal være mer aktivt deltakende (Vik, 2009, s. 172). Et familieråd er i korte trekk et møte med barnet og familien, men det samles også andre viktige personer i barnets liv. Dette kan være alt fra venner, en trener eller en lærer som betyr noe for barnet. Målet med møtet er at disse betydningsfulle menneskene i barnets liv, sammen med barnet, skal komme frem til en plan for hvordan de kan bedre barnets situasjon. Det blir gjerne brukt i saker hvor det skal fattes en beslutning. Det vil også være med en ekstern koordinator som hjelper familiene med å utforme og gjennomføre familierådet. Selve planen er det det utvalgte nettverket i familierådet som utformer. Denne planen vil til slutt bli undertegnet av familie, koordinator og barnevernet (Horverak, 2009, s. 15). Familieråd er et eksempel på en metode i barnevernet som har et spesielt fokus på faglige rammer for brukermedvirkning. Det er for eksempel en del av metoden at familien og nettverket alene skal komme frem til beslutningen i møtet. Metoden er derfor med på å ivarta medvirkningen til barnet og pårørende (Saus et al., 2017, s. 54-56). Det er en stor entusiasme for familierådsmodellen både blant barnevernsarbeiderne, familiene og nettverket (Saus et al., 2017, s. 56).

3.4.2 Nettverksmøte

Nettverksmøte kan minne noe om familierådmodellen, ved at man inviterer inn sosialt nettverk som for eksempel familie, venner og andre betydningsfulle personer. Grunnpilaren i nettverksmøter er å invitere inn både det private og det profesjonelle nettverket, slik at alle

skal få en lik forståelse av situasjonen brukeren står ovenfor. Her vil de ulike partene; de profesjonelle, brukeren selv og det private nettverket, kunne komme med ulike bidrag til å hjelpe ut ifra sine kompetanseområder (Fyrand, 2016, s. 225-226). Man jobber altså ikke kun med den enkelte brukeren alene, der fokuset ville blitt sentrert kun på brukeren. Målet er heller å samle nettverket, og å skape åpne dialoger mellom deltakerne. En er opptatt av at fagpersonene ikke er de som sitter med noen fasit, og poenget er at kompetansen til alle i møtet skal likestilles. Det kan gjerne være en eller flere fagpersoner som har en møtelederrolle, for å bidra til at samtalen stimuleres om nødvendig. Utenom dette har fagpersonene en form for gjesterolle, og har en rolle på lik linje med de andre deltakerne (Hopfenbeck, et al., 2014, s. 39).

Åpen dialog blir også aktuelt når man snakker om nettverksmøter. Det kan sies å være en tilnæringsmåte, men det blir forstått som noe mer enn en teknikk og metode man bruker i ulike sammenhenger. Det blir forstått som en holdning man har i møtet med mennesker som er i krise. Dette betyr også at metoden kan brukes i mange ulike sammenhenger og situasjoner. Åpen dialog er mye anvendt i nettverksarbeid, og spesielt i nettverksmøter (Starckjohann et al., 2015, s. 150-151).

Nettverksmøter har altså ikke like klare faglige rammer som familieråd. Nettverksmøter brukes i en større grad og på flere områder enn familierådmodellen. Familierådmodellen brukes i en konkret situasjon der barnevernet skal ta en beslutning. Nettverksmøter derimot kan brukes i mange ulike situasjoner, enten det er som oppstartsmøte, forebyggende eller kurativt (Sørлие, 2011, s. 7). I nettverksmøter lager ikke familien alene en løsning. Alle i møtet er til stedet hele tiden, både profesjonelle og private (Sørлие, 2011, s. 21). Men det finnes en trefasemodell for nettverksmøter, som er et sett med tre faser og tre målsettinger for metoden. Dette handler om hva man ønsker å oppnå gjennom nettverksarbeidet, hvor man til slutt ønsker at brukeren ikke skal være avhengig av profesjonelle hjelpere (Fyrand, 2016, s. 237).

4.0 Drøfting

I dette kapitlet drøfter og svarer jeg på problemstillingen min om mulighetene nettverksarbeid kan gi i å høyne kvaliteten på barnevernsarbeidet. Jeg vil diskutere ulike muligheter og begrensninger innen anvendelse av nettverksarbeid, og jeg vil trekke inn

familieråd og nettverksmøter som to nettverksorienterte metoder som blir brukt i dag. Alt vil diskuteres opp mot teori og litteratur jeg anser som relevant.

4.1 Fra individorientert til mer nettverksorientert

Noe av essensen i nettverksarbeid er å se situasjoner med et helhetlig blikk. Det har vært en endring innen arbeid med barn. Det har gått fra et ganske individuelt hjelpearbeid, med stort fokus rettet mot kun barnet, til å forstå barnet i et system (Stangenes, 2004, s. 12). Dette systemet vil blant annet være barnets nettverk. Familie har som nevnt stor innvirkning på barnet, noe som understreker viktigheten av å inkludere de partene av nettverket som i størst grad påvirker hvordan barnet har det. Det er også forskning som viser til at nettverksmøter er effektivt for at samarbeidet mellom de ulike mikronivåene i barnets nettverk, skal bli bedre, og at det blir en økt kontakt mellom disse personene. Noe som vil gjenspeile seg i at mesosystemet til barnet blir bedre. (Fyrand, 2016, s. 43). Disse ulike mikrosystemene kan for eksempel være mor og far i et skilt foreldrepar, hvor disse to partene ikke har noe særlig kontakt. Bedre kommunikasjon og samarbeid vil i lys av dette kunne ha positiv innvirkning på barnet. Ved å ta i betraktning disse nivåene kan man forstå helheten av barns nettverk og livssituasjon, og se mennesket i det systemet det lever i. Dette kan gjøre det lettere å forstå hva man kan gjøre for å bedre levesituasjonen til barnet (Fyrand, 2016, s. 40).

Nettverksarbeid kan med andre ord være et viktig hjelpemiddel for å bedre barnets mesonivå gjennom gode og oppklarende samtaler, for eksempel mellom familiemedlemmer som er i konflikt.

Nettverksarbeid har vist gode resultater blant barn og unge med atferdsproblemer, og som har et negativt mesosystem. Det kan blant annet være manipulerende mikrosystemer, eller store splittelser i mikrosystemene. Dette vil være en negativ sosial kapital som har innvirkning på barnet. Det er derfor viktig å forstå betydningen barnets mesonivå har på barnets atferd og trivsel. Om man ser på systemet rundt barnet, og forstår relasjonene og det sosiale systemet til et barn som sliter og utagerer mye, er det lettere å ta tak i det som faktisk er problemet. Her handler det gjerne ikke om at barnet selv er et problem, men at barnet blir negativt påvirket av alt det utfordrende og vanskelige som skjer i relasjonene og det sosiale nettverket rundt. (Fyrand, 2016, s. 43) Det er viktig å kunne se på barnet som en symptombærer, og ikke som selve problemet. Det har som nevnt vært en stor endring innen denne tankemåten, og man skjønner at barnet henger uløselig sammen med nettverket rundt, spesielt familien. Her er det

også viktig å forstå hvor stor ressurs det betyr at foreldre, familie og nettverk også kan være i å bedre situasjonen til barnet (Stangenes, 2004, s. 12). Dette er et sterkt argument for inkludering av nettverk og nettverksarbeid.

Horverak og Haug (2009) er også opptatt av at alle arenaene som barn er en del av vil påvirke det sosiale nettverket til barnet. Barn, og spesielt små barn, vil være en del av flere mikrosystemer hvor familie og andre omsorgspersoner vil være en essensiell inngang for barnets tilgang til disse ulike nettverkene. Her er det viktig å styrke relasjonene og kontakten mellom barnets mikrosystemer. Forfatterne peker på viktigheten av styrking og kontakt mellom feltene barnet er en del av, og hvordan dette vil ha en styrkende effekt på barnets sosiale kapital. (Haug & Horverak, 2009, s. 82). At barnet får en styrket sosial kapital gir dem en form for makt, og handlingsrommet deres kan bli utvidet (Haug & Horverak, 2009, s. 82). Om barn får styrket sin posisjon i de ulike feltene de er en del av, vil det gi dem en makt i form av at de blir sett på som en viktig og verdifull aktør i saker som omhandler dem. Noe som igjen vil kunne føre til en økt brukermedvirkning for barnet. Familien beskrives som en stor del av den sosiale kapitalen til barn. Nettverksarbeid, som familieråd og nettverksmøter, kan gi en positiv innvirkning på barnets sosiale kapital. Gjennom å bruke disse metodene sees familien på som en ressurs, som kan være en viktig medspiller innen problemløsning (Haug & Horverak, 2009, s. 81-82).

Det private nettverket kan være mye i fokus innen nettverksarbeid, men det er også viktig å sette fokus på det profesjonelle nettverket. Det har vært en utvikling de siste årene hvor nettverksarbeid og samarbeid med ulike tjenester blant barn og unge har hatt en økning. Dette er både for å utnytte ressursene i nettverket, og for at brukeren skal få en mest mulig koordinert oppfølging fra flere ulike hjelpeinstanser (Bufdir, 2020). Et barn som har tiltak i barnevernet har gjerne flere profesjonelle aktører utenom barnevernet, som blant annet en lærer, helsesøster, politimann, legen eller psykologen. Her kan det være viktig å huske at disse ulike profesjonelle aktørene rundt brukeren, også er en del av nettverket. Når brukeren får mulighet til å invitere til møte med nettverket, er det ikke kun de nærmeste pårørende som kan inviteres. Det åpnes for at brukeren kan invitere de hun eller han ønsker. Noe som betyr at flere får en stemme i situasjonen, og ikke bare familien og barnevernet. Dette kan også åpne opp for at andre hjelpearbeidere deltar, og at samarbeidet mellom de ulike instansene rundt brukeren også blir styrket (Starckjohann et al., 2015, s. 150-160). Som igjen kan knyttes opp mot Bronfenbrenners utviklingsmodell, og Horvark og Haug (2009) sin tro på, at bedre

kommunikasjon og relasjon mellom mikrosystemene til barnet vil kunne virke inn på barnets trivsel. Fordi andre hjelpearbeidere kan være en del av barnets mikrosystemer.

4.2 Frigjøre ressurser/hjelp til selvhjelp

Nettverksarbeid har mange sider ved seg som kan gi muligheter for hjelpearbeidet. En måte å jobbe med nettverksmøter på er gjennom en trefasemodell som Fyrand (2016) beskriver. Den går ut på at man har tre faser og tre mål man ønsker å nå. Det første målet handler om å få samlet nettverket, det andre målet er få koblet personene i nettverket sammen gjennom dialog, mens det siste målet er å overføre ansvar til nettverket (Fyrand, 2016, s. 237-248). Den siste fasen og det siste målet er her interessant. Gjennom nettverksarbeidet kan man altså styrke og mobilisere nettverket nok til at brukeren kan tilegne seg hjelp gjennom nettverket i stedet for barnevernet. Denne prosessen foregår altså ved at det profesjonelle nettverket i starten er veldig aktivt, og har en rolle som er mer styrende. Gjennom nettverksmøtene er ønsket å få mobilisert nettverket mer og mer, slik at sosialarbeideren kan trekke seg sakte tilbake og gi rom til brukeren og nettverket. Dette kan til slutt føre til at brukeren og nettverket opplever en tro på at de kan klare å løse problemet. (Fyrand, 2016, s. 247-248). Informantene i Sørлие sin undersøkelse opplevde det motiverende at ressurser ble aktivert i nettverket, ikke bare for brukeren selv, men også for terapeutene som arbeidet med familien (Sørлие, 2011, s. 53).

Det er ikke sånn at hjelpeapparatet her trekker seg ut, men det har da blitt mobilisert ressurser som har ligget i nettverket. Disse kan overta mye av hjelpearbeidet ovenfor barnet, og barnevernet kan innta en mer veiledende og støttende rolle overfor brukeren og nettverket. Et slikt hjelpearbeid er ikke bare nyttig for brukeren, men også nyttig for barnevernet.

Barnevernet er et felt med knappe ressurser, og gjennom nettverksarbeid kan ressurser frigjøres ved at det private nettverket tar del og bidrar i hjelpearbeidet rundt barnet. (Fyrand, 2016, s. 219). Slike nettverksmøter kan også mobilisere ressurser fra andre deler av helsetjenesten, og samarbeidet mellom helsetjenestene vil styrkes. (Starckjohann et al., 2015, s. 158). Dette vil også gjøre arbeidet mer koordinert for brukeren, men også mer effektivt og mindre ressurskrevende for helsetjenesten.

Dette er også et godt eksempel på at gjennom nettverksorientert arbeid jobber man på en måte som gir barnet hjelp til selvhjelp. De får hjelp til å mobilisere nettverket sitt, og får deretter nettverket til å hjelpe dem med det som er vanskelig. Barnet vil gjennom denne prosessen bli

forberedt og klar for å løsrive seg fra barnevernet. Noe som vil gjøre at barnet ikke blir hjelpeavhengig, og klarer å støtte seg på nettverket sitt istedenfor barnevernet.

4.3 Kritisk blikk på familieråd i dagens barnevern

I denne delen av oppgaven vil jeg ha et kritisk blikk på familieråd i dagens barnevern gjennom flere forskjellige undertemaer. Det er en stor entusiasme for familierådmodellen, men det er flere forskere som stiller seg kritiske til om forskningsresultatene støtter modellen like mye som holdningene og entusiasmen rundt familieråd tilsier. Det blir også kritisert at store deler av forskning og utvikling innen familierådsmodellen utføres av de samme personene, som gjerne har et positivt syn på modellen. Det er altså ikke kritikk av verdiene metoden representerer, men av om disse verdiene realiseres gjennom anvendelsen av modellen (Horverak, 2009, s. 24-25).

4.3.1 Deltakelse for barnet

Det kan være viktig å huske at det ikke nødvendigvis er noen automatisk sammenheng mellom tilstedeværelse og faktisk deltagelse for et barn i familieråd. Det har blitt gjort en del undersøkelser for å utforske dette, som har gitt ulike resultater. Disse resultatene har vært noe sprikende både når det kommer til barns deltakelse, men også barnets situasjonsutvikling i etterkant. Det er studier som har sammenlignet barn som har fått familieråd opp mot barn som ikke har fått det, og også her viser resultatene ulikt utfall (Horverak, 2009). I en avhandling som har blitt gjort rundt deltakelse for barn, konkluderes det med nettopp dette, at det ikke er en automatikk rundt barnets tilstedeværelse og deltakelse i familieråd. Det kommer frem viktige aspekter som kan ha innvirkning på barnets deltakelse. Barnet burde ha en støtteperson med definert og tydelig rolle, som kan bidra med å legge til rette for barnets medvirkning i samtalene. Barnet må også forberedes godt i forkant av familieråd (Horverak, 2009, s.18). Det er med andre ord ikke mulig å si at resultatene fra familierådsmodellen utelukkende er positive og gir en reell endring, noe entusiasmen for den kan gi uttrykk for. Det kan være nødvendig at det legges bedre til rette for at barnet skal kunne medvirke i familieråd, og hvordan metoden utføres kan her spille en stor rolle. Forskerne nevner også at det er flere aspekter som kan spille inn på disse undersøkelsenes resultater, som at alder, kjønn, familien og lignende, er noe ulikt i de forskjellige undersøkelsene. (Horverak, 2009) At resultatene er ulike og sprikende kan også gjenspeile kompleksiteten i barnevernsarbeidet, og at ingen saker er like.

Det er også viktig å spesifisere at anvendelse av familieråd omfatter både for- og etterarbeid, noe som kan være like viktig som selve møtet. I en annen undersøkelse som ble gjort blant barnevernsarbeidere kommer det frem at i etterkant av familieråd blir gjerne ikke handlingsplanen fulgt godt nok opp (Saus et al., 2017, s. 61-62). Dette kan være et godt eksempel på at det ikke er nok å gjennomføre et familieråd, det er mange forhold rundt som spiller inn på om det vil gi ett vellykket resultat av reell brukermedvirkning og bedring av situasjonen.

Her må det også nevnes at det kommer frem flere positive resultater gjennom studiene som er gjort. Noe resultatene viste var at bruk av familieråd kan gi mulighet for økt brukermedvirkning, bedre samarbeid, både profesjonelt og med det private nettverket. Dette kan igjen gi et mer helhetlig barnevern. Erfaringene deltakerne hadde til familieråd var jevnt over positive, og de som var mest negative var gjerne informanter fra det offentlige (Horverak, 2009). Her må det presiseres at anvendelse av modellen ikke utelukkende gir disse resultatene, noe som er sentralt innen kritikken av modellen. Men det er dette som er formålet med den, og i mange situasjoner har dette også vært vellykket. At resultatene er noe sprikende kan vise til et forbedrings- og utviklingspotensiale for både anvendelsen av familieråd, men også forskningen rundt metoden. Sørli (2011) poengterer at det ikke finnes så mye forskning rundt involvering av familie og nettverk som en ressurs, og hvilke effekter dette har i barnevernet (Sørli, 2011, s. 11).

I en annen undersøkelse som ble gjort av familierådmodellen formidlet flere terapauter at de gjennom familieråd klarte å ivareta barnets medvirkning i større grad enn ved andre tilnærminger. Det var et sterkt fokus på viktigheten av at barnet og barnets situasjon var det sentrale, og temaet, for familierådet. Dette var viktig for at ikke andre konflikter skulle ta hovedfokuset i familierådet (Flacké & Oterholm, 2021, s. 18). Dette viser igjen hvor viktig det er med selve gjennomføringen av familieråd, og at både for- og etterarbeid kan ha alt og si for resultatet.

Brukermedvirkning er sentralt i nettverksarbeid, og familie- og nettverksintervensjoner blir også fremmet i ulike modeller og metoder som blir anvendt i barnevernet i dag. Men det kommer likevel frem gjennom forskning og praksis at det er vanskelig å få integrert familie- og nettverkstilnærminger som en reell praksis i barnevernet (Sørli, 2011, s. 7).

Brukermedvirkning kan være et vidt begrep, og noen mener det mangler ett klart og presist innhold. Det kan for eksempel være utfordrende å vite hvor mye medvirkning som regnes som brukermidvirkning. (Ellingsen et al., 2014, s. 107). De siste årene har det også vært et større fokus på en systematisk brukermidvirkning (Sørli, 2011, s. 10). Her kan familieråd være et virkemiddel som gjør det enklere å inkludere barnet og familien i avgjørelsen, siden dette er en metode hvor det er satt konkrete rammer for brukermidvirkningen (Saus et al., 2017, s. 58).

4.3.2 Høyt konfliktnivå og familieråd

I undersøkelsen til Sørli kommer det frem utfordringer med familieråd i familier med høyt konfliktnivå. I slike situasjoner foretrakk heller barnevernsarbeiderne nettverksmøter eller en slags kombinasjon (Sørli, 2011, s. 62). Forskjellen mellom familieråd og nettverksmøter er at i familieråd skal familien på egenhånd komme frem til sluttresultatet. Noe som naturligvis kan føre til utfordringer om familien ikke klarer å samarbeide på egenhånd. Her er fordelene med nettverksmøter at både de profesjonelle og private er med hele veien, og det er en eller to gruppeledere som styrer møtet. Dette kan bidra til at ulike parter ikke blir overkjørt, og kan fungere som en konfliktdemper om situasjonen heter seg opp. Disse resultatene fra Sørli (2011) sin forskning kan man heller ikke si er representative for alle barnevernsarbeidere, og deres erfaringer med familieråd og nettverksmøter, men det kan bringe inn viktige elementer som kan oppleves som utfordrende for dem som arbeider med det. Dette kan bidra til den videre utviklingen innen nettverksarbeid, og innen anvendelse av familieråd.

At en konfliktfylt familie kan ha utfordringer med familieråd, kan ha stor innvirkning på barnets stemme i sin egen sak. Det er ikke sikkert at barnet i alle situasjoner får den rulle brukermidvirkningen. Barn kan nemlig miste noe av brukermidvirkningen sin fordi det blir mange voksene stemmer som ønsker å komme til ordet. Barn vil derfor i noen tilfeller kunne ha en nettverksmedvirkning, fordi de bestemmer hvem som skal være med fra sitt nettverk, men mister noe av selve brukermidvirkningen. Voksne er ofte veldig engasjerte og deltakende i slike møter, og maktrelasjonene innad i familien kan spille inn (Jensen, 2016, s. 317). Barnet i situasjonen kan også føle på et svik fra barnevernet ved at de gir en så stor makt til medlemmer i familien som har manglende omsorg ovenfor barnet (Horverak, 2009, s. 21). Dette vil kunne være avgjørende for relasjonen mellom barnevernet og barnet, og vil ikke minst ha stor innvirkning på resultatet av beslutningen, og om det er i samsvar med hva barnet egentlig ønsker.

På den andre siden er det flere terapeuter som har opplevd familieråd som nyttig og velfungerende, og spesielt i situasjoner hvor det er høyt konfliktnivå. Dette kunne gjerne være familier de slet med å hjelpe nettopp fordi konfliktnivået i familien var så omfattende. Her bidro familieråd til at alle de involverte fikk den samme informasjonen og forståelsen av situasjonen. I slike konflikter kan de involverte gjerne snakke mye mellom og om hverandre, og sitte med ulike oppfatninger som kan føre til misforståelser. Her kan familieråd gi familien en ny og konstruktiv måte å samhandle på (Flacké & Oterholm, 2021, s. 20). Men også her problematiseres maktforholdene og konfliktdannelser i familierådet (Flacké & Oterholm, 2021, s. 11)

4.3.3 Tilrettelegging

Det kommer også frem utfordringer som omhandlet det systematiske rundt familieråd i forskningen til Sørli (2011). Å bestille koordinator opplevdes blant annet som tungvint, og det ble påpekt at koordinator koster ekstra. Dette kan igjen oppleves som begrensninger for å ta det i bruk. Det er også flere barnevernsarbeidere som reagerer på at de ikke selv kunne være koordinatorene, noe de mener de har kompetanse til å gjøre (Sørli, 2011, s. 62). Det kan virke som barnevernsarbeiderne føler det kreves mye planlegging, bestilling og ressurser for å organisere et familieråd. Dette bekreftes også gjennom tilbakemeldinger fra terapeutene i Flacké og Oterholm (2021) sin undersøkelse. Terapeutene er positive til metoden, men stiller seg noe kritisk ved å si at det er et ressurs spørsmål. Om familierådet skal bli vellykket må man ha nok tid til å gjennomføre det på en grundig og god måte (Flacké & Oterholm, 2021, s. 19).

Dette kan understreke at det må legges godt til rette for at nettverksarbeid skal oppleves som verdifullt for de profesjonelle og brukerne. Er det lagt godt til rette for blant annet familieråd vil det nok ikke oppleves like ressurskrevende med de praktiske forholdene, fordi man da vil ha gode rutiner på dette og det vil være integrert i praksisen. Dette bekreftes også gjennom konklusjonen som blir gjort på grunnlag av en undersøkelse om entusiasmen og den faktiske bruken av familieråd i barnevernet. Her kommer de frem til at dagens barnevern ikke er godt nok tilpasset slike inkluderende og demokratiske prosesser som familieråd representerer (Saus et al., 2017, s. 68-69). Det kan også være aktuelt å vurdere om familieråd som metode ikke er like anvendelig i alle situasjoner, og for alle familier. Det kan hende at flere

nettverksorienterte metoder må vurderes i like stor grad som familieråd, selv om familieråd har fått en slik stor entusiasme.

4.4 For og etterarbeid i nettverksarbeidet

Flere terapeuter poengterer viktigheten av gode forberedelser, både av familien, koordinator og møteleder (Flacké & Oterholm, 2021, s. 15). Dette vil nok være et viktig element i nettverksarbeid generelt, og i både nettverksmøter og familieråd. God forberedelse, møteledelse, oppfølging og godt etterarbeid kan være en nøkkel til suksess. Her vil også kompetansen til barnevernsarbeiderne innen feltet nettverksarbeid være av stor betydning. Det vil for eksempel kunne være nødvendig med en videreutdanning innen nettverksmøter, åpen dialog og relasjonskompetanse for å oppnå den kompetansen og de ferdighetene som trengs for å gjennomføre godt nettverksarbeid som fungerer i praksis (Starckjohann et al., 2015).

Barnevernet i Bærum trekkes frem av Fyrand (2016) som en pioner for å anvende nettverksarbeid aktivt. De trekkes frem fordi de viser en tydelig implementering av nettverksarbeid i hjelpearbeidet, og en aktiv bruk av spesielt oppstartsmøter og nettverksmøter. De satset blant annet på å videreutdanne sine barnevernsarbeidere innen nettverksarbeid, noe som ga resultater (Fyrand, 2016, s. 258). Det er tydelig at barnevernsarbeidere har en sterk tro på at familie og nettverk er en viktig ressurs, men på tross av dette vises det gjennom forskning at nettverksarbeid anvendes i liten grad i praksis (Sørлие, 2011, s. 7). Dette kan fortelle oss at det krever en stor satsning på å implementere nettverksarbeid i barnevernet, for at det skal bli brukt aktivt i praksis. Det er ikke nok at fokus på familie og nettverk er en verdi som står sterkt, men det må klare tiltak og satsninger til for en faktisk endring. Dette bekreftes også gjennom forskningen til Sørлие (2011), som viser at barnevernsarbeidere ser at det er ressurser å hente hos familie og nettverk gjennom å anvende nettverksarbeid, og at de har et ønske om å inkludere disse partene mer. Men at de ikke alltid føler de har mulighet til å anvende disse metodene. Dette gjelder spesielt for saksbehandlere (Sørлие, 2011, s. 71-72).

4.4.1 Videreutdanning innen nettverksmøter

Som nevnt er det flere forskjeller mellom familieråd og nettverksmøter, nettverksmøter er en mye åpnere og videre metode enn familieråd. Noen er veldig opptatte av å bruke åpen dialog i nettverksmøtene, og har derfor ikke fastsatte temaer før møtet. Andre vil at temaet for møtet skal være utarbeidet i forkant med barnet selv (Starckjohann et al., 2015). Dette illustrerer

igjen hvordan nettverksmøter ikke har like faglige og klare rammer for møtet som familieråd har. Det kan nok i noen situasjoner oppleves som positivt, fordi det for eksempel gjør at nettverksmøter er mer tilpasningsdyktige og anvendelige i ulike situasjoner. (Sørli, 2011) Det er blant annet vanlig å anvende nettverksmøte som oppstartsmøte, og tidlig i arbeidet med familien og barnet. Dette er det mange terapeuter som har gode erfaringer med. (Sørli, 2011, s. 48) Det oppfattes som at brukeren og familien i den tidlige fasen er mer åpne for endringer, og at det derfor ligger stort potensiale der om man kommer rask i gang med slike metoder (Sørli, 2011, s. 52).

Det finnes også flere videreutdanninger som omfatter nettverksmøter, blant annet en om nettverksmøter- og relasjonskompetanse (VINR). Slike videreutdanninger kan spille en viktig rolle for kvaliteten i nettverksarbeidet, og kan føre til et felles kunnskap- og kompetansegrunnlag for de som skal arbeide med nettverksorienterte metoder (Starckjohann et al., 2015, s.150). Det kan fremstå som at videreutdanninger er mye brukt når man arbeider med nettverksmøter, noe som kan være en form for kvalitetssikring på nettverksarbeidet. Nettverksorienterte videreutdanninger kan være en god start på et kunnskaps- og kompetanseløft innen nettverksarbeid, og vil kunne være like viktig å ha i arbeid med familieråd som med nettverksmøter.

Forskningen som har blitt gjort på til videreutdanningen VINR viser jevnt over ganske gode resultater, men det er også en prosentandel på 14% som ikke opplevde at deres praksis ble endret i det hele tatt etter utdanningen. (Starckjohann et al., 2015, s. 158) Her nevnes det også at personlige egenskaper både kan ha negative og positive effekter på hvordan, og om, du jobber på en slik nettverksorientert måte som VINR representerer. Dette henger sammen med at det man lærer også kan brukes i andre situasjoner enn kun nettverksmøter, og at det derfor er opp til den enkelte om de velger å benytte seg av det. Generelt ga undersøkelsen om videreutdannelsen VINR en økning av nettverksarbeid, i form av åpen dialog og nettverksmøter, i praksis blant terapeutene. Men det kom frem at dette i høyest grad var blant de mest engasjerte (Starckjohann et al., 2015, s. 155-160). Det vil altså si at selv om terapeutene endret sin praksis, var dette i ulik grad. Det presiseres også at en viktig faktor for høyere bruk av åpen dialog og nettverksmøter er at man føler seg trygg i rollen som leder for slike møter (Starckjohann et al., 2015, s. 159) At noen ikke velger å anvende seg av disse nettverksorienterte metodene å jobbe på etter VINR, kan igjen henge sammen med forhold som omhandler tilrettelegging og implementering av nettverksarbeid fra ledelsesnivå som

drøftet tidligere. Derfor kan det være de mest engasjerte som har krefter og motivasjon nok til å bryte igjennom, på tross av begrensede forhold i systemet.

4.4.2 Reell implementering

En reell implementering av nettverksarbeid i barnevernet kan være en mulighet for å øke den faktiske brukermedvirkning til barnet. (Starckjohann et al., 2015, s.150). I dagens barnevern er det som nevnt et sterkt ønske om en økt brukermedvirkning, og barns rett til å medvirke er et hensyn som står sentralt. Samtidig viser forskning at barns stemme ofte ikke blir hørt i grunnlag for beslutninger (Ellingsen et al., 2014, s. 115). Implementering av nettverksarbeid vil kunne gjøre brukermedvirkningen mer konkret og synlig. Her er styrkeperspektivet et sentralt syn å arbeide ut ifra, og kan være en viktig grunnverdi for å implementere nettverksarbeid. (Horverak, 2009, s. 26) Styrkeperspektivet handler hovedsakelig om en tro på at alle grupper, individer og samfunn har sine styrker. Det har et sterkt fokus på muligheter og ressurser. Styrkeperspektivet sees på som det motsatte av det typiske psykologiske synet som mer har et problemfokus, og som tradisjonelt sett har dominert innen helsesektoren. Stor medvirkning og inkludering av nettverket er en veldig naturlig konsekvens av styrkingsperspektivet, som er opptatt av ressursene som ligger hos enkeltindividet og nettverket rundt, samt viktigheten av samarbeid med bruker (Horverak, 2009, s. 26). For endring på dette området må det tas et oppgjør med tidligere tradisjoner og grunnsyn med tanke på et menneskesyn med et slikt problemfokus, som fortsatt henger igjen og er integrert i hjelpearbeidet og hos hjelperne. Det kan være nødvendig med et slikt styrkeperspektiv om nettverksarbeid skal lykkes, fordi verdiene som ligger bak er så viktige og sentrale i nettverksarbeidet. (Horverak, 2009, s. 26). At det typiske psykologiske menneskesyn er så integrert, og henger igjen, både hos bruker og hjelper kan være noe av det som hindrer nettverksarbeid å slå ordentlig rot i barnevernet.

Dette kan si oss noe om at det er nødvendig med en endring på ledelses- og systemnivå for at man skal få implementert disse viktige verdiene som nettverksarbeid representerer i større grad i dagens praksis i barnevernet. Noe som også kommer frem som sentralt i tilbakemeldinger fra informanter som har tatt videreutdanning innen nettverk, og arbeider nettverksorientert. De var opptatt av at ledelsen måtte være ombord, og det burde være implementert i handlingsplanen til arbeidsplassen (Starckjohann et al., 2015, s. 155).

Et slikt oppgjør er spesielt viktig å ta tak i fra de profesjonelle sin side. Hjelperne må klare å gi fra seg noe av makten, og det handler ikke om å se på brukeren og brukerens problemer som noe de profesjonelle skal fikse, men fokusere på å hjelpe brukeren til å finne ut hvordan man sammen kan løse problemet. Disse verdiene er viktige brikker om man ønsker økt brukermedvirkning, og et mest mulig helhetlig barnevern.

4.4.3 Motstand mot det ukjente

Det er også mye som peker på at det er former for motstand mot det ukjente, som i dette tilfellet er nettverksarbeid, spesielt blant barnevernsarbeidere. Motstand kan komme både fra bruker og deres nettverk, men det kommer mest fra de profesjonelle hjelperne. De kan oppleve denne nye tilnærmingen som tap av kontroll (Fyrand, 2016, s. 267). At det kan bli slik er noe som blant annet kan forklares gjennom rolleteori. En profesjonell hjelper med en ekspertrolle vil det være forventninger til, som at de skal «løse problemet». Dette går overens med brukerens rolle og forventning om at de trenger hjelp, fordi de ikke klarer å løse problemene selv. Bruker og profesjonell vil her bli et komplementert rollepar, som har de samme forventningene til hverandre. Dette er ikke kun et problem fordi man ikke tar med brukerens kunnskap i betraktningen, men det kan også være med på å skape en avmakt overfor brukeren (Fyrand, 2016, s. 141). Ved en slik endring av roller, vil brukeren bli møtt på en annen måte. Det vil bli et større fokus på ressursene brukeren innehar, og holdningene i møtet med brukeren vil være mer ressursorientert enn problemorientert. Dette er noe av det vi må ta et oppgjør med om vi ønsker å integrere familie- og nettverkstilnæringer i dagens barnevern.

4.5 Avsluttende drøftinger

Både Fyrand (2016) og Horverak (2009) er sentrale forskere innen nettverksarbeid. Noen fremtredende aspekter som begge disse to trekker frem gjennom sine diskusjoner og resultater er ressursene som ligger i nettverket til brukeren, og hvordan nettverksarbeid kan legge til rette for økt brukermedvirkning. Begge gjenspeiler en tro på et bedret behandlingstilbud for brukeren med et nettverksinkluderende arbeid. Det kan virke som Horverak (2009) har en sterk tro på familierådsmodellen, og han er svært opptatt av at brukeren og brukerens nettverk skal være de som fatter en beslutning. Bronfenbrenner kan også anses som veldig aktuell i nettverksarbeid, hvor han på et mer grunnleggende nivå er opptatt av hvor viktig det er å forstå barn i et system. Derfor vil det være utrolig viktig å jobbe med foreldre og nettverk

rundt barnet, fordi det kan være dette som har størst innvirkning på barnet selv og hvordan barnet har det (Fyrand, 2016). Alle tre har til felles at de har en sterk tro på å inkludere nettverket i arbeidet med barn og unge, og de ser nyttigheten av dette for at barnet skal få det bedre.

Både familieråd og nettverksmøter fremstår som gode metoder å jobbe nettverksorientert på i barnevernet, men det kan virke som det viktig å ikke skape et skille om enten eller mellom disse. Det burde gjøres vurderinger om hvilken metode som passer i de ulike situasjonene. Det kan fremstå som det er en større entusiasme for familieråd blant annet fordi den beskrives som et tiltak barnevernet tilbyr på Bufdir sine nettsider (Bufdir, 2015). Her kan det være viktig å tillegge begge metodene den entusiasmen de fortjener, fordi begge gir mange positive resultater i barnevernsfeltet, som beskrevet gjennom oppgaven. Begge metodene har sine fordeler. Familieråd åpner opp for at familien helt på egenhånd får komme frem til en beslutning, og brukermedvirkningen blir lagt godt til rette for gjennom de konkrete rammene. Dette kan fungere veldig bra for noen familier. I nettverksmøter har man andre fordeler, som at de profesjonelle kan hjelpe mer underveis i prosessen frem mot en avgjørelse, og være en konfliktdemper om det blir nødvendig. Nettverksmøter er også en ganske annen metode enn familieråd, selv om de har mange likhetstrekk og bygger på de samme verdiene. Dette er fordi nettverksmøter kan brukes i flere situasjoner enn familieråd, det kan både brukes som oppstartsmøte, som forebyggende, oppfølgende og for å fatte beslutninger. Dette kan også være noe av grunnen til at barnevernet i Bærum har blitt kalt en pioner for nettverksarbeid, fordi de har en implementering av nettverksmøter, som kan være mer anvendelige og anvendes oftere enn familieråd. Nettverksmøter støtter også det prosessuelle synet på barnets medvirkning, nettopp fordi nettverksmøter gjerne blir brukt i mange situasjoner gjennom arbeidet med et barn. Her skal det sies at familieråd også har forberedelsesmøter i forkant og etterkant, men det kan virke som det er nødvendig med en bedre oppfølging av handlingsplanen og familien etter familierådene som blir utført i dag.

Familieråd som metode vil nok også være noe lettere å kritisere, nettopp på grunn av de faste rammene den innehar. Den er konkret, og utfordringer vil kunne tillegges metoden i en større grad enn i nettverksmøter. Nettverksmøter kan være ulike, og det er mye opp til terapeuten eller sosialarbeideren hvordan et nettverksmøte utføres. Dette vil igjen kunne legge kritikken og skepsisen over på hvordan den enkelte terapeuten jobber og hvordan møtet ble utført, og ikke selve metoden.

5.0 Avslutning

Oppgavens problemstilling er om nettverksarbeid kan gjøre kvaliteten på barnevernets arbeid bedre. Gjennom denne oppgaven har jeg tatt for meg nettverksarbeid som fenomen, og sett på de ulike verdiene og dimensjonene i denne måten å jobbe på. Metodene familieråd og nettverksmøter har vært to nettverksorienterte metoder jeg har valgt å se nærmere på. Her har jeg drøftet både muligheter og utfordringer rundt disse metodene i dag. Metodene har begge sine fordeler, og kan gjerne benyttes om hverandre. Gjennom å jobbe nettverksorientert realiserer man mange av barnevernets verdier, og gir gode muligheter for økt brukermedvirkning og et mer helhetlig og koordinert barnevern. Men det er viktig å forstå at det ikke bare er å samle nettverket og forvente at ting skal løse seg. Det er mye jobb og forarbeid som ligger bak godt nettverksarbeid. Nettverksarbeid er derfor ikke noe man bare kan sette et mål om, og håpe på en hyppigere anvendelse og gode resultater. Det er tvert imot viktig med en omfattende tilrettelegging og implementering, en holdnings- og verdiendring med et større fokus på muligheter, ikke problemer. Det kan virke som vi har en vei å gå før vi får familie- og nettverkstilnærminger til å bli en reell og integrert praksis i barnevernet. Det er en stadig utvikling innen dette feltet, og det kommer tydelig frem at troen på inkludering av familie og nettverk er sterk blant mange barnevernarbeidere. Det er trolig en utviklingsprosess som vil gå over en lengre tidsperiode, men ser ut til at det går i retning av at nettverksarbeid vil få tillagt en større verdi og implementering i barnevernsarbeidet i fremtiden.

Bibliografi

- Barnevernloven. (1993). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*. Lovdata.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_4#%C2%A74-6
- Buudir. (2019, 07. februar). *Barnevernets tjenester og tiltak*. Hentet Mars 11, 2021 fra Buudir:
https://www.buudir.no/Barnevern/Fagstotte/Samarbeid_mellom_helse_og_barnevern/Tilbud_og_tjenester/Barnevernets_tjenester_og_tiltak/
- Buudir. (2021, 09. april) *Barn med hjelpetiltak*. Hentet 22.april, 2021 fra Buudir:
https://buudir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barn_evernet/barn_med_hjelpetiltak/
- Buudir. (2019, 27. juni) *Familieråd - gode løsninger for barnet i slekt og nettverk*. Hentet 28 april, 2021 fra Buudir: <https://www.buudir.no/familierad/>
- Bugge, L. (2002) Pierre Bourdieus teori om makt. *Tidsskrift Agora*, 20(03-04), ss. 224-248
<https://doi.org/10.18261/ISSN1500-1571-2002-03-04-13>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Gyldendal akademisk.
- Ellingsen, I. T., & Skjefstad, N. S. (2015). Annerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg, & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid en grunnbok* (ss. 106-109). Universitetsforlaget .
- Ellingsen, I. T., Schjelderup, L., & Omre, C. (2014). Barn og unges medvirkning i barnevernet. I I. T. Ellingsen, & R. S. Østerhaug, *Barnevernets brennpunkt*. Universitetsforlaget.
- Emaus, H. S., Sebergesen, K., & Dahl, I. H. (2016). Nettverksarbeid – gjøres det? Registrering av nettverksarbeid som en kvalitetsindikator i psyksik helsearbeid . *Tidsskrift for psykisk helsearbeid* , 13(01-02), ss. 97-106. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3010-2016-01-02-11>
- FNs barnekonvensjon. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter* . Hentet fra Regjeringen :
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Flacké, A. K., Oterholm, I., (2021). Terapeuterfaringer med familieråd i saker med høyt konfliktnivå i familievernet. *Nordisk tidsskrift for familie- og relasjonsarbeid* , ss. 6-24.
<https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2021-01-02>
- Fyrand, L. (2016). *Sosialt nettverk teori og praksis* (3. utg.). Universitetsforlaget.

- Haug, V., & Horverak, S. (2009). Barns deltakelse og ressurstilgang på ulike nivåer sett i lys av sosial kapital. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 77-88.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-02-02>
- Hopfenbeck, M., Donsted, M., Eivik, A. L., Grøneng, H., Nilsen, P. Å., Nysveen, B., Singhofen, M., Økland, G. S. M., Veen-Nijmeijer, M. V. (2014). *Håndbok-ODIN.pdf*. Hentet fra Erfaringskompetanse.no: <https://erfaringskompetanse.no/wp-content/uploads/2020/01/H%C3%A5ndbok-ODIN.pdf>
- Horverak, S. (Red.). (2009). *Familieråd og nettverksråd*. Universitetsforlaget.
- Jensen, G. (2016). Brukermedvirkning og maktutøvelse – ungdom som medspiller og motspiller i barnevernet. *Tidsskrift Norges Barnevern*, ss. 304-320.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-03-04-13>
- Lemjan, K. H. (2015). Hvilke utfordringer står vi overfor i møtet med de sårbare barna og deres familier? - Eksempler fra praksis og drøfting av tiltak for et mer helhetlig barnevern. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 254-266.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-04-02>
- Regjeringen. (2018). Et bedre hjelpebarnevern. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/et-bedre-hjelpebarnevern/id2618083/>
- Saus, M., Jenssen, T., Strandbu, A. (2017) Mellom entusiasme og anvendelse - Barnevernsarbeideres oppfatninger og erfaringer med familieråd. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 54-70. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-01-05>
- Stangenes, M. (2004). Familiesenter – fokus på familiens ressurspotensiale. Tverrfaglig satsning på helsefremmende tiltak. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss.12-23.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2004-03-03>
- Starckjohann, G., Berntsen, V., Rannung, L. F., Eriksen, M. K., & Frydenlund, J. B. (2015). Fra utdanning til praksis - bruk av åpen dialog og nettverksmøter. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss. 150-160. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3010-2004-03-03>
- Sørli, G. H. (2011). *Familie og deres nettverk – en ressurs i barnevernet?* (Masteroppgave, Diakonhjemmet Høgskole). Hentet fra:
<https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/98260/Masteroppgave%20MGFAM-C-FA3%20v%c3%a5r%202011%20Gro%20S%c3%b8rliie.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Undheim, A. H. K. (2014). *Nettverksmøtet som brobygger*.

(Masteroppgave, Uiversitetet i Tromsø). Hentet fra:

[https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/7522/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=](https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/7522/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[y](#)

Vik, S. (2009). Familieråd i Norge - fra trylleformel til realisme . *Tidsskriftet Norges*

Barnevern , ss. 172-182. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-03-04>

